

Voorkeursstrategie Maas 2027

Ruimte teruggeven aan de Maas en grenzen aan gebruik respecteren

**DELTAPROGRAMMA
MAAS**

Inhoud

Voorwoord	3
Essentie van de VKS Maas 2027	4
Waarom is een herijking nodig?	6
Zoetwaterbeschikbaarheid onder druk	6
Ecologische achteruitgang	7
Toenemende waterveiligheidsopgave	7
Grenzen aan dijkversterking	7
Het natuurlijk functioneren van de rivier hapert	8
De herijkte strategie	10
Ruimte teruggeven aan de Maas	10
Accepteren en respecteren van grenzen aan gebruik van de Maas	12
Integraal en gebiedsgericht uitvoeren van maatregelen	12
De Maas en haar zijrivieren als één systeem, samen onderdeel van het internationale stroomgebied	13
Strategie per deelgebied van de Maas	13
Aanpak	25
Onderzoek voor beleidsontwikkeling	25
Vorbereiding van de uitvoering	26
Governance en financiering	29
Verankering en doorwerking	30

Voorwoord

De Maas vormt een belangrijke economische as in Zuid-Nederland en draagt bij aan vitale regio's in het achterland. Klimaatverandering en diverse maatschappelijke transitie noodzaken tot maatregelen in het Nederlands deel van de Maas voor hoog- en laagwatersituaties, voor de bevaarheid en natuurontwikkeling. In de afgelopen jaren is in goede samenwerking met ministeries, provincies, waterschappen en gemeenten de ontwikkelrichting voor de Maas bepaald.

Sinds 2023 ben ik voorzitter van de Stuurgroep Deltaprogramma Maas. In deze stuurgroep werken de overheden en maatschappelijke organisaties samen aan de toekomst van de Maas. In samenwerking met het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 (RvdR 2.0) is gewerkt aan beleidskeuzes voor het systeemfunctioneren van de Maas. Deze liggen aan de basis voor voorliggende voorkeursstrategie. De voorkeursstrategie geeft een doorkijk tot het jaar 2100 en bevat richtinggevende uitspraken voor een robuust stroomgebied dat flexibel en veerkrachtig genoeg is om klimaatverandering en extreme weersomstandigheden met te veel of te weinig water zo goed mogelijk op te vangen. Maatregelen in het riviersysteem zijn mogelijk en zinvol, maar bieden geen volledige oplossing voor de toenemende problematiek. Naast maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn maatregelen nodig door maatschappelijke sectoren. Waar in 2015 (vorige voorkeursstrategie) de focus

nog sterk lag op sectorale veiligheidsmaatregelen, vraagt de huidige context om een integrale benadering. Hierbij worden waterveiligheid, rivierbodempligging, zoetwaterbeschikbaarheid en natuurlijke dynamiek in samenhang beschouwd. De strategie is sturend voor de planologisch juridische kaders voor de langere termijn, zoals het nationaal Waterprogramma en provinciale Waterprogramma's. De strategie is agenderend voor de integrale uitvoering van maatregelen. Dit komt als eerste naar voren in vijf uitgelichte gebieden en het adresseren van actie aan diverse sectoren. Hiermee geven we aan dat we geloven in de kracht van de regio als werkbare schaal voor uitvoering van maatregelen en projecten. Op deze schaal kan het beste rekening worden gehouden met gebiedsspecifieke kenmerken.

Ik wens u veel leesplezier en hoop dat deze brochure inspireert en verbindt. Aan de slag!

Saskia Boelema

Voorzitter Stuurgroep Deltaprogramma Maas

Essentie van de VKS Maas 2027

Urgentie

Klimaatverandering voltrekt zich sneller en grilliger dan voorheen werd aangenomen. De herijking laat zien dat de grenzen van het huidige watersysteem niet pas in de toekomst worden bereikt, maar nu al knellen. Nieuwe inzichten laten zien dat op de huidige weg doorgaan niet meer volstaat om de Maasregio veilig en leefbaar te houden. Dit leidt tot onomkeerbare knelpunten en sluit toekomstige, duurzame oplossingen uit. Ingrepen in het watersysteem zijn dus niet meer toereikend. Het is noodzakelijk om ook in ruimtelijke inrichting en landgebruik meer rekening te houden met klimaatverandering. Nu acteren en scherpe ruimtelijke keuzes maken is de enige manier om weerbaar te zijn tegen hoog- en laagwater.

Herijkte Voorkeursstrategie Maas

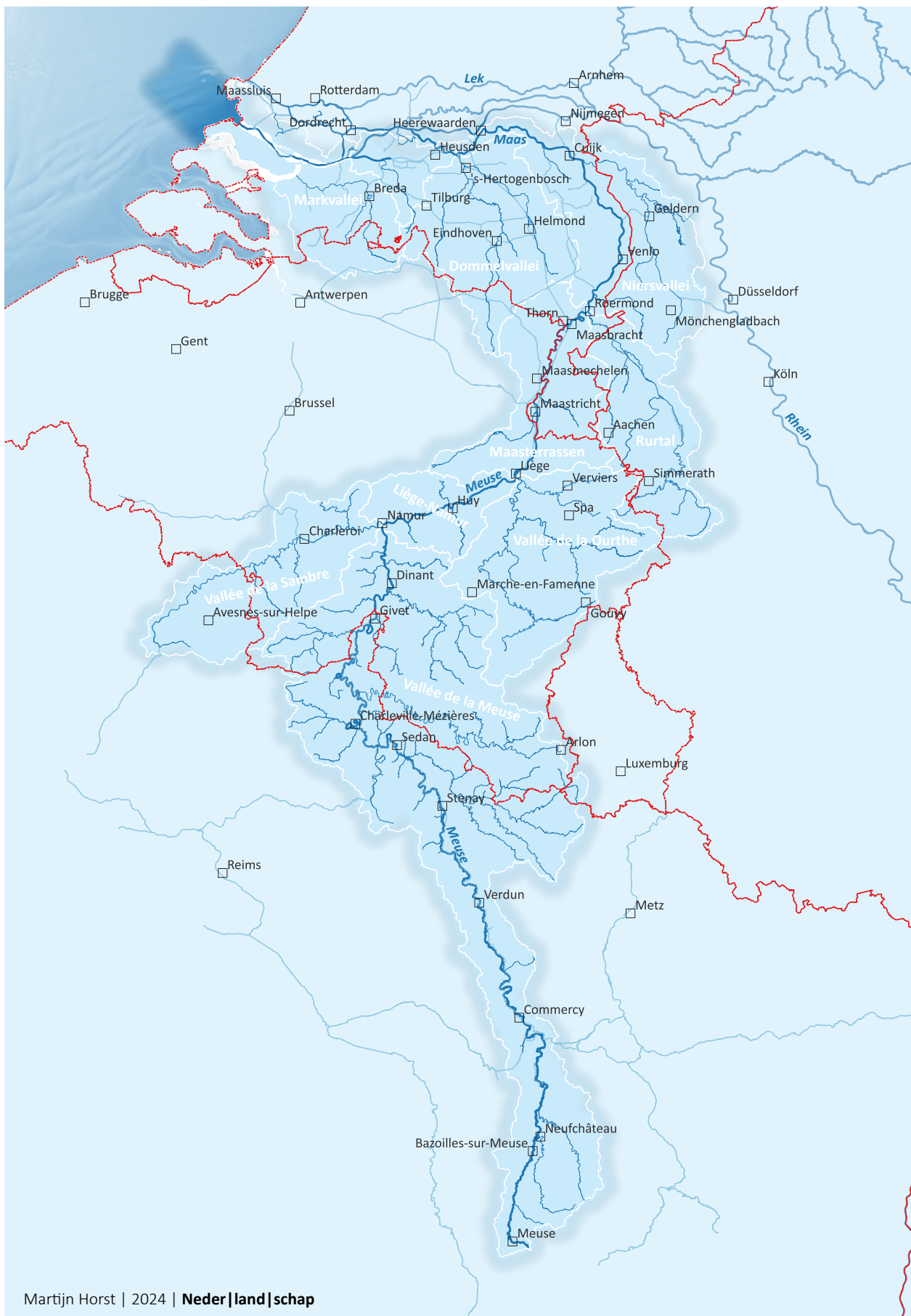
De herijkte voorkeursstrategie Maas zet in op vijf pijlers:

1. Meer ruimte voor de Maas (buiten- en binnendijks).
2. Respecteren van grenzen aan het gebruik van de Maas.
3. Integraal en gebiedsgericht uitvoeren van ingrepen.
4. De Maas en haar zijrivieren zijn één systeem en zijn onderdeel van een internationaal stroomgebied (zie kaart pagina 5).
5. Een specifieke strategie per deelgebied.

Ruimte (terug)geven aan de Maas dient vele doelen en is daarom een belangrijke pijler van de voorkeursstrategie Maas. Het draagt bij aan waterveiligheid, aan het verlagen van de erosieve kracht van rivieren, aan natuurontwikkeling en aan het langer vrij afstroombaar houden van zijrivieren op de Maas om wateroverlast in het achterland te voorkomen. Het verminderen van de erosieve kracht is noodzakelijk langs de gemeenschappelijke Maas.

Gemeenschappelijke Maas

Martijn Horst | 2024 | **Neder|land|schap**

Internationaal stroomgebied van de Maas met haar grensoverschrijdende zijrivieren.

Waarom is een herijking nodig?

Elke zes jaar voert het Nationaal Deltaprogramma een herijking uit. Nederland verandert, het klimaat verandert en er ontstaan nieuwe inzichten op basis van nieuwe kennis. Via een gestructureerde aanpak is onderzocht in hoeverre het nodig is om de koers van het Deltaprogramma, en in het bijzonder voor Deltaprogramma Maas, daarop aan te passen.

De zesjaarlijkse herijking richt zich op de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën per deelgebied. De voorkeursstrategie uit 2015 is tot nu toe het inhoudelijk kader geweest en was primair gericht op hoogwaterveiligheid van de Maas via dijkversterking en rivierverruiming. Inmiddels zijn de opgaven breder (qua thematiek en qua areaal) en urgenter geworden door voortgaande klimaatverandering en extremer wordend weer, alsook door de toename van de watervraag, de ruimtedruk en de erosie van de rivierbodem.

Zoetwaterbeschikbaarheid onder druk

Door klimaatverandering worden de droge perioden frequenter en langduriger, met een afvoer van de Maas die daalt (tot ca. 30% minder aanbod) en een toenemend neerslagtekort in de zomer.

Er ontstaan watertekorten in meerdere Maastrajecten en in de zomer kunnen niet alle functies worden gefaciliteerd. Dit raakt de verschillende sectoren als volgt:

- functioneren van de drinkwaterwinning: watertekort en slechte kwaliteit bij lage afvoer;
- industrie en koelwater: te hoge watertemperatuur;
- landbouw: droogte, watertekort voor beregening;
- natuur: te lage stroomsnelheid, hoge watertemperatuur en verdroging;
- scheepvaart: schutbeperkingen met lange wachttijden tot gevolg.

Bovendien zijn de regionale wateren in het achterland nog te sterk ingericht op het afvoeren van het neerslagoverschot in de winter en te weinig op het vasthouden van water.

Stuurgroep Deltaprogramma Maas tijdens werksessie voorjaar 2025

Ecologische achteruitgang

Het natuurareaal langs de Maas is op smalle trajecten beperkt of versnipperd en de natuurlijke dynamiek tussen de rivier, de uiterwaarden, zijrivieren, terrassen en grondwater is op veel plaatsen verdwenen. Ook is sprake van verstoorde rivierprocessen in de rivier zelf. Denk daarbij aan hydropeaking¹, gebrek aan stroming, sediment transport en een drastische achteruitgang van inheemse soorten. Ook in de lengterichting van de rivier moet de ecologische verbinding hersteld worden.

Wettelijke verplichtingen (Kaderrichtlijn Water (KRW), Vogel- en Habitatrichtlijn, UN Biodiversiteitsstrategie, Natuurherstelverordening) vragen daarom om een uitbreiding van het frequent overstroombaar areaal natuur. Herstel van natuurlijke processen maakt het riviersysteem gezonder, ecologisch robuust en veerkrachtiger voor het inspelen op klimaatverandering.

Toenemende waterveiligheidsopgave

Aangezien de Maas een regenrivier is, wordt de afvoer gekenmerkt door grote schommelingen. Klimaatverandering leidt tot grotere extremen in de afvoer, met in de Getijdenmaas extra invloed van de zeespiegelstijging. De kans op extreme buien wordt groter en heeft in 2021 duidelijk gemaakt dat wateroverlast langs zijrivieren in toenemende mate ook een veiligheidsopgave vormt. In het programma Ruimte voor de Rivier (RvdR 2.0) wordt de opgave voor de afvoercapaciteit voor de Maas gedefinieerd. Hierbij wordt gewerkt met verschillende klimaatscenario's. De mate van klimaatverandering heeft immers grote impact op de

omvang van de waterveiligheidsopgave. Vanaf 2050 tot 2100 zal de extra hoogteopgave 10 tot 55 cm zijn, ervan uitgaande dat het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) volledig gereed is in 2050. In een doorkijk naar 2200 kan deze opgave met een factor 2-4 toenemen, mede afhankelijk van de zeespiegelstijging en welke maatregelen daar op termijn voor genomen gaan worden.

Grenzen aan dijkversterking

Dijkversterking gaat niet alleen over veiligheid, maar ook over de inpassing in het landschap. De leefomgeving en het behoud van het karakter van het landschap kunnen grenzen stellen aan de technische oplossingen. Dijkversterking is dan moeilijker/duurder ruimtelijk in te passen bij dorps- en stadsfronten.

De hogere waterstanden in de Maas door voortgaande bedijking zorgen voor meer opstuwung bij zijrivieren. Dit vergroot de wateroverlast in het achterland bij het samenvallen van hoge Maasafvoer en extreme buien. Daarnaast is er bij hogere dijken meer schade bij een dijkdoorbraak bij een hogere waterstand en het slachtoffer risico neemt toe. Tot slot neemt de omvang van het rivierbed in de onbedijkte delen van de Maasvallei toe bij toenemende waterstanden.

¹ Hydropeaking is een snel en kunstmatig wisselen van de waterafvoer in een rivier. Dit ontstaat door het aan- en uitzetten van waterkrachtcentrales om te voldoen aan pieken in de stroomvraag.

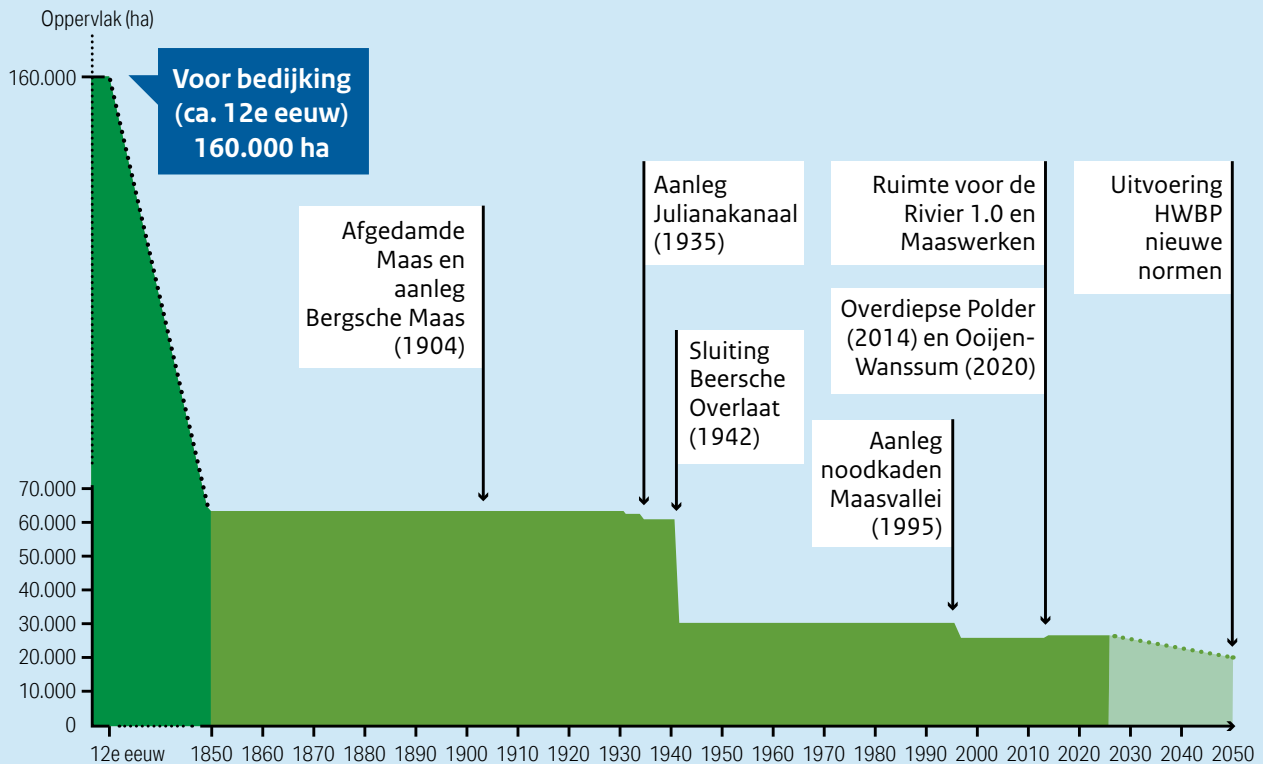
Het natuurlijk functioneren van de rivier hapert

De Maas is in de voorbije decennia vooral ingericht om scheepvaart en snelle afvoer van hoogwater te optimaliseren. Al meer dan 100 jaar geleden zijn er 7 stuwen in het Nederlands deel van de Maas aangelegd. Door normalisatie, kanalisatie en bedijking is de rivier veranderd van een dynamisch systeem in een gecontroleerde vaarweg.

Daarmee is het natuurlijk karakter van de rivier zover aangetast dat er nu een disbalans is ontstaan. Er is in de voorbije periode onvoldoende gestuurd op continuïteit in het doorstroombare profiel van de Maas. Door de afwisseling van dijkversterkingen en

sectorale rivierverruimingen zijn (met name langs de Maasvallei) flessenhalzen ontstaan met lokaal sterke rivierbodemerossie tot gevolg. Dit leidt bij piekafvoeren tot kabels en leidingen die bloot komen te liggen en onbeschermd zijn, veerstoepen die afkalven of wegspoelen en brughoofden die worden aangetast.

Onderstaande figuur laat het verdwijnen van ruimte voor de Maas sinds 1850 zien. Als gevolg van de implementatie van de normen die sinds 2017 gelden, zal het verlies van areaal voor de rivier met 5.000 tot 8.000 ha toenemen richting 2050, als de uitvoering van het HWBP-programma gereed is.

Beschikbare overstromingsvlakte voor de gehele Maas. Als gevolg van de normalisatie, bedijking en afsluiting van overlaten is een groot deel van het oorspronkelijke rivierbed onttrokken aan de rivier ten opzichte van de situatie rond 1850. Bewerking van RvdR 2.0

Zicht op de Bedijde Maas met de karakteristieke bakenbomen, ter hoogte van Dussen

De herijkte strategie

De Voorkeursstrategie uit 2015 was gericht op hoogwaterveiligheid van het hoofdwatersysteem. De herijkte strategie is opgebouwd uit vijf pijlers en omvat een groter areaal: rivierbodem, zijrivieren, regionaal systeem en landgebruik. Daarnaast doet de nieuwe strategie een beroep op gebruikers van het gebied om de weerbaarheid tegen te veel en te weinig water te vergroten. Op deze wijze wordt gestreefd naar een balans in fysiek ingrijpen en gedragsverandering. Dit is samengevat in het motto: “Ruimte teruggeven aan de Maas en grenzen aan gebruik respecteren.”

Ruimte teruggeven aan de Maas

Door de Maas meer ruimte te geven, worden meerdere doelen gehaald: de waterstand bij hoogwater verlaagt (zo draagt het bij aan hoogwaterveiligheid), de rivierbodem erodeert minder (en er treedt minder bodemdaling op), de voorwaarden voor natuur verbeteren en zijrivieren blijven beter vrij afstromen (hierdoor wordt wateroverlast in het regionaal systeem voorkomen). Rivierverruiming vergroot de robuustheid en veerkracht van het riviersysteem als dit op de juist plek in het rivierbed plaatsvindt en flessenhalzen worden opgelost.

Erosie leidt tot uitslijting van de bodem en daarmee tot een steeds dieper in het landschap liggende Maas bij lage afvoeren. Dit kan ernstige schade toebrengen aan vitale infrastructuur in het rivierbed (zoals kabels en leidingen, bruggen, stuwen en sluizen) en tot problemen leiden in tijden van laagwater. Het verminderen van de erosieve kracht is daarom noodzakelijk in de Gemeenschapelijke Maas (zie pagina 11), en op enkele andere trajecten in de Maasvallei.

Ruimte teruggeven aan de Maas past helemaal binnen de al eerder geaccepteerde filosofie van inrichten volgens het DNA van de rivier. Dit sluit immers aan bij de specifieke kenmerken en eigenheid van het betreffende riviertraject. Dat versterkt het rivierlandschap, geeft ruimte aan natuurlijke processen en riviernatuur, houdt rekening met grondwaterstromen en is duurzaam en

beheerbaar. Dit betekent dat het creëren van buitendijkse en binnendijkse ruimte naast de benodigde dijkversterkingen, van groot belang is en zo snel mogelijk in de afwegingen bij werken aan de rivier betrokken moet worden.

In 2006 zijn 10 binnendijkse gebieden langs de Bedijkte Maas aangewezen om in de toekomst ingericht te worden voor een veilige afvoer van hoogwater. Deze gebieden zijn in het Bkl² vastgelegd met de bepaling dat hier geen grootschalige kapitaalintensieve ontwikkelingen mogen plaatsvinden. Deze binnendijkse ruimtelijke reserveringen (zgn. Bkl-reserveringen) blijven van kracht. Mogelijk wordt in de loop van 2026 besloten tot areaal bijstellingen of aanvullende locaties (uitwerking vindt plaats in het programma Ruimte voor de Rivier 2.0). Om de ervaren beperkingen in de gereserveerde gebieden op te heffen verdient het aanbeveling hierbij na te denken over een handelingsperspectief en een aanvullend instrumentarium om dit mogelijk te maken.

Voor de Maasvallei zijn in 2017 twaalf systeemmaatregelen vastgelegd (Kamerbrief met kenmerk 27625-409 uit 2017) om ruimte voor de Maas te behouden. Een deel van deze maatregelen moet nog uitwerking krijgen. Deze uitwerking is nog af te stemmen op de Beleidsontwikkeling Maasvallei. Hierin worden diverse beleidstrajecten samengebracht. De verwachting is dat dit traject een aantal vuistregels oplevert

² Besluit kwaliteit leefomgeving

voor zowel het buitendijks als binnendijks gebied langs de Maasvallei (zie pagina 25). Naar verwachting zal dit in 2027 tot meer duidelijkheid leiden over de noodzaak om ook in de Maasvallei binnendijkse ruimtelijke reserveringen vast te leggen. Om het Maasgebied leefbaar te houden, is een grotere inzet op een combinatie van rivierverruiming en dijkversterking noodzakelijk. Dijkversterking alleen kan leiden tot een systeem met steeds meer hogere dijken, met als gevolg hogere waterstanden en stroomsnelheden en bij een dijkdoorbraak grotere schade. Door mede in te zetten op

meer rivierverruiming worden meerdere doelen behaald: de waterstand verlaagt, de rivierbodem erodeert minder (en dus minder bodemdaling), de voorwaarden voor natuur verbeteren en zijrivieren blijven beter vrij afstromen. Rivierverruiming vergroot de robuustheid en veerkracht van het riviersysteem als dit trajectgestuurd plaatsvindt en flessenhalzen worden opgelost. Het brede doelbereik van verruimende maatregelen vraagt om uitvoering van deze maatregelen, in samenhang met dijkversterking. Dit moet tot uiting komen in de programmering van het HWBP naar 2050 toe.

Zand- en grindwinning in de Maas in de Lus van Linne

Accepteren en respecteren van grenzen aan gebruik van de Maas

Het Maaswater wordt intensief gebruikt voor drinkwaterbereiding, landbouw, industrie, energieopwekking, natuur, scheepvaart en havens voor florerende bedrijvigheid. Daarnaast wordt er gewoond aan en op het water en is de Maas een belangrijke recreatierivier, zowel op het water als aan de oevers. Daarnaast is in het verleden op grote schaal zand en grind gewonnen binnen het stroomgebied van de Maas.

Door klimaatverandering worden de droge perioden frequenter en langduriger, met een afvoer van de Maas die daalt (tot ca. 30% minder aanbod) en een toenemend neerslagtekort in de zomer. Er ontstaan watertekorten in meerdere Maastrajecten en in de zomer kunnen niet alle functies worden gefaciliteerd. Het functioneren van de drinkwaterwinning, industrie, koelwatervoorziening, landbouw, natuur en scheepvaart staan onder druk. Daarnaast zijn de regionale wateren in het achterland te sterk ingericht op het afvoeren van het neerslagoverschot in de winter en te weinig gericht op het vasthouden van water.

Mede door klimaatverandering staat de waterbeschikbaarheid onder druk en worden op dit vlak in de toekomst grenzen bereikt of zelfs overschreden. Deltaprogramma Zoetwater adviseert om water langer vast te houden, slimmer te verdelen en zuiniger te gebruiken. Bovendien blijkt uit het Deltaprogramma Zoetwater dat de Maas kwetsbaar is bij droogte. Er zijn beperkte mogelijkheden om water vast te houden in het hoofdwatersysteem. Verschillende sectoren hebben al geleerd om met beperkingen in droge tijden om te gaan. In de toekomst zal dat vaker nodig zijn. Dit gaat samen met het stellen van grenzen aan het gebruik van water en vraagt om keuzes ten aanzien van de prioritering van dat gebruik. Het is zaak dat diverse sectoren tot begrenzing van gebruik of inzet van alternatieven komen.

Integraal en gebiedsgericht uitvoeren van maatregelen

Langs de Maas is ruime ervaring met integrale gebiedsgerichte aanpak, zoals met Ooijen Wanssum, Meanderende Maas en Vierwaarden. Door partijen te laten samenwerken en een gezamenlijke scope te laten definiëren, worden tegenstrijdige maat-

regelen voorkomen en ontstaan efficiënte oplossingen op maat en mede-eigenaarschap. Bovendien kan werk met werk worden gemaakt en kunnen ruimtelijke kansen worden verzilverd door deze gelijktijdig mee te nemen in een (grootschalige) landschappelijke ingreep. Dit kan ook een mitigerend effect hebben.

De Maas en haar zijrivieren als één systeem, samen onderdeel van het internationale stroomgebied

De Maas ontspringt op het plateau van Langres in Noordoost Frankrijk en stroomt via de Belgische Ardennen, door een zeer nauw rivierbed, naar Nederland. In de Ardennen voegen vele zijrivieren zich bij de Maas voordat ze bij Eijsden ons land binnenstroomt. De Maas is een typische regenrivier, wat inhoudt dat er op onverwachte momenten sterke fluctuaties in het waterpeil kunnen optreden. De Maas kan daarom niet los van het buitenland worden beschouwd. Immers, hevige piekbuien in het buitenland hebben direct gevolg (een paar dagen later) op de waterstanden van de Nederlandse Maas.

En andersom, in tijden van droogte zal er minder water uit het buitenland naar ons land stromen. Daarom is het van belang om de Maas en haar zijrivieren, ingebed in de internationale context, in beleid en regelgeving te benaderen als één integraal systeem. Bij ingrepen in het hoofdwatersysteem van de Maas wordt rekening gehouden met de effecten op het achterland en omgekeerd. Zo wordt voorkomen dat de zijrivieren het water niet kwijt kunnen bij hoogwater op de Maas. Andersom geldt dat er bovenstrooms in het achterland meer water wordt vastgehouden (vergroten sponswerking) waardoor water langer in het stroomgebied blijft en

verdroging later optreedt. Een achterland dat meer water vast kan houden kan bijdragen aan het later ontstaan van hoogwater op de Maas. Bij de ontwikkeling van beleidskeuzes, het nemen van maatregelen en in het dagelijks beheer kunnen de Maas en haar grensoverschrijdende zijrivieren dan ook niet los van het buitenland worden gezien. Het is van belang de knelpunten, het beleid en eventuele maatregelen van de buurlanden over en weer te kennen en tot wederzijdse informatie-uitwisseling te komen om doelmatige keuzes aan beide zijden van de grens te maken. Nog beter is het om win-win maatregelen te ontwikkelen, die aan beide zijden van de grens een gunstig effect hebben. Idealiter worden planontwikkeling en uitvoering gezamenlijk opgepakt.

Het doel van de internationale samenwerking is te bevorderen dat bovenstroomse kansen worden benut, te voorkomen dat maatregelen worden uitgevoerd die niet aansluiten op plannen in het buurland, en ervoor te zorgen dat de belangen die samenhangen met benedenstroomse keuzes worden erkend.

Strategie per deelgebied van de Maas

Voor de hoogwaterveiligheid wordt sinds de Voorkeursstrategie 2015 gewerkt aan een veilige Maas volgens het principe rivierverruiming en dijkversterking in een krachtig samenspel. Het onderdeel rivierverruiming in deze strategie heeft vanuit de huidige analyse een meervoudig doelbereik en is derhalve nog valide, evenals de uitwerking in de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Maas 2019 (AUM 2019). De VKS Maas 2027 beschrijft in aanvulling hierop een verfijning van de waterveiligheidsopgave en een verbreding van de scope. De Maas kent in Nederland verschillende deelgebieden,

gebaseerd op karakter en geografische kenmerken. Ieder deelgebied kent haar eigen opgaven en uitdagingen en vraagt daarom om een eigen vertaling van de strategie.

Daarom onderscheidt Deltaprogramma Maas vier deelgebieden die in de voorkeursstrategie elk een eigen accent hebben.

Samenhang regionaal systeem en hoofdwatersysteem: de Swalm mondt uit in de Maas (via een oude Maasmeander)

Foto: Paul Oostveen (Luchtbeeld.nl)

Maasvallei

Typering

De Maasvallei is het deel van de Maas vanaf binnenkomst in Nederland bij Eijsden tot Mook en kent verschillende deelgebieden. Grofweg is de rivier hier te verdelen in de Terrassenmaas en de Gemeenschappelijke Maas. De Maas is de enige Terrassenrivier in ons land. Deze term duidt een unieke geologie aan van oplopende oude rivierterrassen en grondwatergevoede restgeulen, die zijn gevormd door de afwisseling van ijsstijden en warmere insnijdingsperiodes. Doordat de Maas zich hier sinds de laatste ijs tijd in de diepte insnijdt, meandert ze nauwelijks in zijdelingse richting (dit in tegenstelling tot het meer stroomafwaartse deel van de Maas). De Maas is een relatief rechte loop met afwisselend overstromingsvlakten aan weerszijden of aan een zijde (waar de eerste terrasrand zich dicht bij de waterloop bevindt). Dit deel van de Maas kent van nature geen dynamische nevengeulen of hoogwatergeulen.

In de Terrassenmaas zijn Maas en ruimtelijke functies nauw met elkaar verweven. De midden- en hoogterrassen vormen van oudsher hoge gronden waar men te allen tijde veilig was voor hoogwater. Dit is te

herkennen in de oude bewoningspatronen.

In de laatste decennia is echter steeds dichterbij de Maas, en daarmee ook lager op het laagterras, gebouwd. Lange tijd waren er geen dijken waardoor een diffuus landschap is ontstaan. In de laatste decennia van de vorige eeuw zijn dorps- en stadskernen bedijkt, daar waar de hoge grond niet langer bescherming biedt. Dit leidt tot een versnipperd systeem van dijktrajecten. In plaats van een doorlopend dijklint zijn er in de Maasvallei vele losse dijktrajecten, sterk variërend in omvang.

Ten behoeve van de scheepvaart zijn in de Maasvallei stuw- en sluizencomplexen aangelegd. De Maas is grotendeels bevaarbaar, maar voor beroepsvaart wordt vanaf Roermond met name gebruik gemaakt van kanalen. Op de Maas (en plassen) vindt veel recreatievaart plaats.

De strategie

Dit specifieke landschap van de Maasvallei vraagt om de volgende strategie voor een duurzaam en robuust riviersysteem, waarin een balans gevonden wordt tussen (zo lang mogelijk) voldoende water, bestand zijn tegen hoogwater en veilig wonen en werken.

Impressie inrichting duurzaam Maasvallei

Hoogwaterveiligheid

Voor de hoogwaterveiligheid wordt sinds de Voorkeursstrategie 2015 gewerkt aan een veilige rivier volgens het principe rivierverruiming en dijkversterking in een krachtig samenspel. Deze strategie dient nog steeds de doelen in de Maasvallei en blijft daarom overeind. Er zijn wel verbijzonderingen die om aandacht vragen.

Ten eerste lopen er op het moment van schrijven van deze herijkte Voorkeursstrategie verschillende sporen in de beleidsontwikkeling voor de Maasvallei. Dit gaat onder meer over de norm en status van de waterkeringen in de Maasvallei, de ontwikkeling van risicogestuurde normering die wateroverlast en waterveiligheid in samenhang bekijkt en een strategie voor zowel binnendijkse gebieden als de randen van het rivierbed (hoge gronden) bij toenemende waterstanden. Om een gericht maatregelenpakket voor zowel de Maasvallei als de Bedijkte Maas te kunnen vaststellen

is het noodzakelijk dat deze ontwikkelingen worden samengebracht tot een samenhangend consistent beleid. Dit heeft dan ook de hoogste prioriteit. Ook voor het programma RvdR 2.0 is dit belangrijke input om tot een gedragen advies voor rivierverruiming in de Maasvallei te komen. De uitwerking hiervan werkt overigens ook door op de hoogwaterveiligheid van de Bedijkte Maas.

Er zijn de afgelopen jaren al verschillende systeemmaatregelen voorbereid om tot uitvoer te komen in integrale projecten. Veelal is de HWBP-opgave hierin leidend. Daarnaast zijn er systeemmaatregelen die nog niet belegd zijn in een project. In toekomstige projecten moet bekeken worden hoe deze alsnog uitgevoerd kunnen worden. Ze kunnen lokaal van grote betekenis zijn voor de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld de inpasbaarheid van een dijk. Het is daarom van belang om de HWBP-opgave naar 2050 in dit deel van de Maas niet onverkort voort te

zetten, maar hierbij al meteen een integrale afweging te maken hoe rivierverruiming kan bijdragen aan een betere oplossing.

In het kader van hoogwaterveiligheid is het van belang de ontstane/gecreëerde flessenhalzen op te heffen. Er liggen verschillende kleine dijkringen in het overstromingsgebied die tot op zekere hoogte bescherming bieden tegen overstroming. Echter, met toenemende afvoeren in de toekomst, is het de vraag of deze dijktrajecten de inwoners voldoende blijven beschermen. Daarom is het zinvol op een andere manier met deze dijktrajecten om te gaan. Dit is complex, heeft veel impact en is niet binnen zes jaar gerealiseerd, maar vraagt juist daarom wel om een start maken met anders denken over dit soort gebieden.

Doorkijkend naar 2100 moeten er wellicht grotere keuzes gemaakt worden om de doorstroombaarheid van de Maas verder

te vergroten. Zelfs wanneer de rivierverruimende maatregelen zijn getroffen en de dijken zijn versterkt, blijft een aanvullende strategie noodzakelijk. Hiertoe zouden kwetsbare functies moeten verdwijnen van de laagste plekken in het Maasdal. Een volgende stap zou kunnen zijn kleine dijkringen af te waarden. Dit is complex en heeft veel impact en is dan ook niet in zes jaar besloten en uitgevoerd. Daarom is het belangrijk nu wel al de mogelijkheden te gaan verkennen voor een instrumentarium dat het mogelijk maakt mensen en functies duurzaam te verplaatsen naar hogere gronden. Dit moet 1-op-1 gecombineerd worden met het doorontwikkelen van de vrijkomende gebieden om landschappelijke en cultuurhistorische waarden te versterken. Zo kan een nieuwe duurzame economische structuur ontstaan geënt op landschapsbeleving, natuur, recreatie, toerisme en agrarisch gebruik.

Maasvallei met steile oever hoogterras bij Neer

Weerbaar tegen watertekort

Er wordt samengewerkt door een groot aantal partijen in onder meer het Delta-programma Zoetwater in het Deltaplan Hoge Zandgronden. De huidige maatregelen zijn echter ontoereikend om de lange termijn doelen voor voldoende zoetwater te bereiken³. Daarom is in maart 2026 door 48 partijen het Convenant voldoende zoetwater Limburg 2026 – 2050 ondertekend. In dit convenant zijn categorieën van maatregelen opgenomen die nadere uitwerking gaan krijgen. Het gaat om de volgende categorieën van maatregelen:

- Waterconservering
- Reductie (grond)watergebruik
- Wijzigen grond- en ruimtegebruik
- Aanpassing/ontwikkeling van beleid en instrumentarium

- Kennisontwikkeling en innovatie
- Beïnvloeding wet- en regelgeving (via koepelorganisaties)
- Vergroten bewustwording.

Een belangrijk deel van de maatregelen zal uiteindelijk landen in het regionaal systeem. Dit is immers het achterland (of eigenlijk voorland) van de Maas. In aanvulling daarop moet voor de Maas onderzocht worden waar waterbuffers gecreëerd kunnen worden en hoe in het project Vervanging en Renovatie (VenR) Stuwten Maas slimme ingrepen voor langer vasthouden van water kunnen worden gerealiseerd.

³ Convenant voldoende zoetwater Limburg 2026 – 2050

Gemeenschappelijke Maas bij Meers

Verbijzondering van de Maasvallei: Gemeenschappelijke Maas

Typering

Tussen Maastricht en Thorn vormt de Maas de grens tussen Vlaanderen en Nederland, een riviertraject dat bekend staat als de Gemeenschappelijke Maas. De Maas is hier diep tot halfdiep ingesneden in een asymmetrisch dal. Kenmerkend is het kilometersbrede laagterras en de slingerende rivierloop. De Gemeenschappelijke Maas is Nederlands enige grindrivier.

Oorspronkelijk verlegde de loop zich regelmatig waarbij steeds nieuwe grindbanken, eilanden en rivierlopen werden gevormd. Er komt nauwelijks nieuw sediment (grind) het Maassysteem binnen van bovenstrooms. De grindlandschappen worden door de Maas gevormd in grind dat sinds de laatste ijstijd aanwezig is. In de laatste eeuwen is de Gemeenschappelijke Maas op cruciale punten vastgelegd, waardoor de loop gefixeerd raakte. Hierdoor bouwde zich versneld een dikke leemlaag op, die niet meer met periodiek hoogwater werd afgevoerd. De verdiepte ligging werd verder versterkt door grindwinning in het zomerbed aan het begin van de twintigste eeuw⁴. Hierdoor ontstond een smal zomerbed met onnatuurlijk hoge stroomsnelheden. Sindsdien is jarenlang gewerkt aan verbreding van de rivierloop en het vrijgraven van grindlandschappen in het kader van het Grensmaasproject. De grindlandschappen hebben een belangrijke ecologische waarde.

Tijdens het extreme hoogwater van 2021 is echter duidelijk geworden dat de stroomsnelheden te hoog zijn op dit gebied en de rivierbodem te instabiel. Er is veel sediment losgekomen en elders weer afgezet. Er zijn onder andere diepe erosiekuilen ontstaan (tot 15 m diep) en kabels en

leidingen bloot komen te liggen die diep in de rivierbodem hadden moeten liggen.

De strategie

Maatregelen en ingrepen in dit deel van de Maas kunnen niet uitsluitend op Nederlands grondgebied plaatsvinden. Voor de Gemeenschappelijke Maas geldt in aanvulling op de strategie voor de Maasvallei onderstaande.

Hoogwaterveiligheid

Op kortere termijn is het stopzetten van erosie van de rivierbodem van groot belang. Hiertoe is recent door RvdR 2.0 een nader onderzoek naar de rivierbodem Maas gestart, met als doel te ontdekken hoe de bodemerosie gestopt kan worden. Dit wordt op korte termijn gecombineerd met supplementen in het rivierbed.

Ecologisch functioneren

De Gemeenschappelijke Maas heeft veel potentie voor bijzonder ecologisch functioneren. Dit moet zo goed mogelijk integraal worden meegenomen in de maatregelen die voor hoogwaterveiligheid en bodem worden getroffen. Er zijn al veel maatregelen verricht om de ecologie te versterken. Dit mag niet verloren gaan door nieuwe ingrepen die dit tenietdoen.

Voor een natuurlijk functionerende rivier is in droge perioden weinig water nodig, als het maar kan stromen. Opstuwen van (weinig) water is slecht voor de ecologische waarde in de rivier. Tot slot is het noodzakelijk de grote debietfluctuaties te beperken door nadere afstemming met Wallonië.

⁴ Zie Smartrivers “Veiligheid volgens het DNA van de rivier”, 2014

Bedijkte Maas

Typering

Nadat de Maas Noord-Limburg is gepasseerd knikt ze naar het westen om in het laagland van de Hollandse Delta uit te stromen. Dit deel, tussen Mook en Geertruidenberg, staat bekend als de Bedijkte Maas. De Maas krijgt een kleiner verhang, waardoor de stroomsnelheid afneemt. Hier zijn breed uitwaaierende meanderbogen gevormd die uiteindelijk doorbreken. Dan kiest de Maas een kortere route rechtdoor en de meanders worden hoefijzermeren (bijvoorbeeld de Oude Maas tussen Dieden en Megen). Lokaal lagen er in het verleden zandplaten in de Maas, die konden uitgroeien tot een eiland (een 'middelwaard', zoals bij Ravenstein en Oijen). Hieromheen lagen kleine nevengeulen.

Sinds de jaren twintig van de vorige eeuw is de Bedijkte Maas rechtgetrokken en zijn alle grote meanderbogen afgesneden van de rivier. In veel gevallen werden ze opgevuld met grond die vrijkwam bij de kanalisaties. De opgevolde Maasmeanders zijn nog goed herkenbaar in het landschap. Enkelen zijn inmiddels weer open gegraven. Door de aanleg van de stuwen in de jaren dertig veranderde het riviersysteem

structureel van karakter. Het grondwaterpeil ging omhoog. Waterstandfluctuaties en stromende omstandigheden verdwenen. Hierdoor is de Bedijkte Maas tegenwoordig ecologisch gezien vooral geschikt voor de ontwikkeling van riviermoeras in geulen en oude meanders.

De strategie

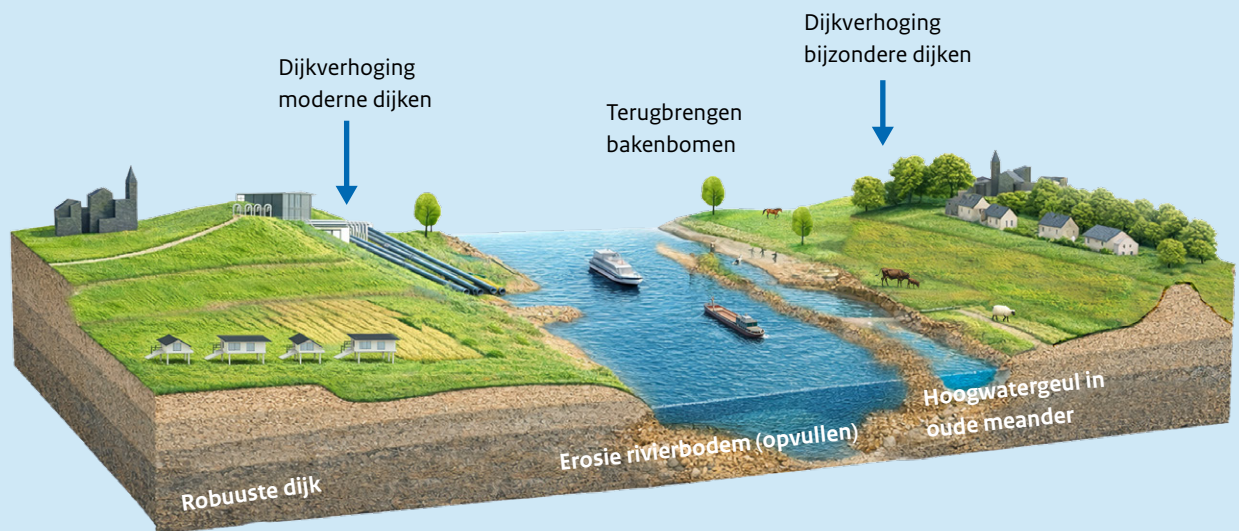
De Bedijkte Maas vraagt om de volgende strategie voor een duurzaam en robuust riviersysteem, waarin een balans gevonden wordt tussen (zo lang mogelijk) voldoende water, bestand zijn tegen hoogwater en veilig wonen en werken.

Hoogwaterveiligheid

Voor de hoogwaterveiligheid wordt sinds de Voorkeursstrategie 2015 gewerkt aan een veilige rivier volgens het principe rivierverruiming en dijkversterking in een krachtig samenspel. Voor dit deel van de Maas geldt dat de waterschappen onverkort en zonder voorbehoud blijven werken aan de dijkversterkingsopgave richting 2050 in het kader van het HWBP. Immers, in dit deeltraject is sprake van een wezenlijk groter waterveiligheidsrisico. Daarom is een tijdige HWBP-uitvoering van cruciaal belang.

De wisselwerking dijkversterking en rivierverruiming is ook hier nog steeds een goede strategie. Er zijn echter ook dijktrajecten bij historische stads- en dorpsfronten, waar dijkverbetering een grotere uitdaging is. Voor een goede ruimtelijke kwaliteit is het hier wellicht noodzakelijk naar niet-standaard oplossingen te zoeken en innovatieve methoden toe te passen.

In het Bkl zijn reserveringsgebieden voor extra ruimte voor de Maas aangewezen. Deze blijven overeind en in het kader van RvdR 2.0 zijn deze reserveringsgebieden onderwerp van onderzoek: behouden of uitbreiden.

Impressie inrichting duurzaam Bedijkte Maas

Weerbaar tegen watertekort

Voor de waterbeschikbaarheid is het van belang dat de sponswerking in het achterland vergroot wordt. Er lopen al diverse initiatieven in de gebieden in het kader van het Deltaprogramma Zoetwater en Ruimtelijke Adaptatie.

De Droogteagenda is een gezamenlijk plan in de provincie Noord-Brabant tussen de Brabantse waterpartners om het grond- en oppervlaktewater toekomstbestendig te maken. Het programma richt zich op het stoppen van verdroging en het vasthouden van zoetwater.

Voor de waterbeschikbaarheid is het van belang dat de sponswerking in het achterland vergroot wordt. Een andere mogelijkheid is het inlaten van water van Waal naar Maas. Dit moet echter worden gezien in samen-

hang met de zoetwaterbeschikbaarheid in het Rijnsysteem. Verder is het van belang de Maasafvoer te borgen ter bestrijding van verzilting in West-Brabant.

Verminderen wateroverlast zijrivieren

Voor het verminderen van wateroverlast in de zijrivieren zijn in dit deelgebied diverse maatregelen mogelijk. Er liggen regionale keringen, deze kunnen versterkt worden. Ook is het plaatsen van extra of grotere gemalen niet uit te sluiten.

Ecologisch functioneren

Oude meanders vormen een goede basis voor natuurherstel en -ontwikkeling.

Appeltern

Verbijzondering van de Bedijkte Maas: Getijdenmaas

Typering

De Getijdenmaas vormt het benedenstroomse traject van de Maas. In dit traject vanaf Lith stroomt de rivier weer vrij af en is getij merkbaar tot voorbij Den Bosch (stroomopwaarts). In het laatste deel volgt de rivier een gegraven traject (de Bergsche Maas). De Getijdenmaas is geheel bedijkt. De morfologie van dit dijktraject werd lange tijd bepaald door de verbinding met de Waal bij Heerwaarden, die bij hoogwater veel water via de Getijdenmaas afvoerde. Hierbij werd ook kalkrijk zand aangevoerd, dat in eilanden, zandplaten en oeverwallen werd afgezet. De bedding vormde een afwisseling van grote zandplaten, nevengeulen, 'mid-delwaarden' en hoogwatergeulen.

Daarnaast bepaalde getijdenwerking van 1 tot 1,5 meter het karakter van dit riviertraject. Sinds 1904 is met de aanleg van de Bergsche Maas de Waal definitief losgekoppeld van het Maassysteem. Ook werden enkele meanderbochten rechtgetrokken (Alem, Hedel). De getijdenwerking is teruggebracht naar maximaal 30 cm en de vaargeul is genormaliseerd. In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn veel uiterwaarden vergraven voor diepe zandwinning, waardoor geomorfologische structuren verdwenen zijn.

De strategie

Maatregelen en ingrepen in dit deel van de Maas kunnen niet uitsluitend op Nederlands grondgebied plaatsvinden. Voor de Getijdenmaas geldt in aanvulling op de strategie voor de Bedijkte Maas onderstaande.

Hoogwaterveiligheid

Voor de hoogwaterveiligheid is voor dit traject de dijkstrategie continueren de enige optie. Rivierverruiming in dit gebied is nauw verbonden met de keuze hoe op de lange termijn met de zeespiegelstijging om te gaan. Voor de lange termijn is vooral bepalend welke oplossing nationaal wordt gekozen om beschermd te zijn tegen zeespiegelstijging.

Ecologisch functioneren

Voor een beter ecologisch functioneren moet de doorwerking van getij en alles wat daarmee samenhangt benut worden. Het PAGW-project Getijdenmaas (Programmatische aanpak Grote Wateren) verbindt over circa 23 kilometer de Maasuiterswaarden en aanliggende beken tussen Lith en Bokhoven. Het herstelt de natuurlijke dynamiek en waterkwaliteit.

Getijdenmaas ter hoogte van Dussen/Raamsdonksveer

Een van de zeven sluis- en stuwcomplexen in de Maas (hier bij Lith), met zicht op de rivierverruiming Over de Maas bij Alphen

Aanpak

Met het vaststellen van de herijkte Voorkeursstrategie Maas wordt een belangrijke volgende stap gezet richting de toekomst. Voor de uitvoering van de strategie wordt de focus gelegd op de periode tot aan de volgende herijking (2033). Deze aanpak valt in twee delen uiteen, namelijk onderzoek voor beleidsontwikkeling en voorbereiding van de uitvoering.

Werkbezoek Stuurgroep Deltaprogramma Maas aan het project de Meanderende Maas juni 2026

Onderzoek voor beleidsontwikkeling

Ontwikkelingen en nieuwe inzichten vormen de aanleiding om de voorkeursstrategie Maas tegen het licht te houden. Tegelijk brengt de blik op de lange termijn onzekerheden met zich mee en zijn nog niet alle ontwikkelingen en effecten voldoende in beeld. Dat is geen legitimatie om niets te doen, maar is wel een aandachtspunt voor volgende herijkingen. In RvdR 2.0 wordt voor de Maasvallei geconstateerd dat een nieuw beleidstraject nodig is waarin diverse ontwikkelingen in samenhang worden beschouwd. Dit is nodig om te komen tot houdbaar en consistent beleid voor de lange termijn. Het vraagt concretisering, sturing en betrokkenheid van de regio. Voor afvoer en ruimte moet inhoudelijk daarin ten minste worden meegenomen:

- Ruimte vraag voor de rivier op middellange en lange termijn.
- De norm en status van de waterkeringen in de Maasvallei.
- De ontwikkeling van een risico gestuurde normering die waterveiligheids- en wateroverlastvraagstukken in samenhang bekijkt.
- De Beleidslijn grote rivieren; een strategie voor zowel de binnendijkse gebieden (in samenhang met norm en status) als de randen van het rivierbed bij toenemende waterstanden (hoge gronden).

De problematiek van rivierbodemdaling doet zich met name voor op de Gemeenschappelijke Maas. Dit vergt bij voorkeur structurele oplossingen. Nederland en Vlaanderen werken dit samen uit vanwege de ruimtelijke impact en de verdeling van kosten.

Voorbereiding van de uitvoering

A. Ruimte teruggeven aan de Maas

Door middel van rivierverruiming krijgt de Maas meer ruimte. Rivierverruiming dient vele doelen en om het mogelijk te maken vraagt het een integrale beoordeling en het samenbrengen van kansen. Hiertoe worden de volgende stappen als eerste gezet:

- Kansen benutten om gebiedsgericht ruimte langs de Maas te creëren (bv. in PAGW- en HWBP-programma's).
- De behoefte agenderen om ook bij sectorale opgaven met een brede analyse te starten.
- Het hydraulisch profiel verbeteren met een trajectgestuurde aanpak.
- Gebiedsgerichte uitwerking van de Bkl-gebieden (RvdR 2.0)
- Integrale aanpak met reserveringen voor binnen- en buitendijkse rivierverruiming (RvdR 2.0).

B. Rivierbodem beschermen

Uitgangspunt in de besluitvorming van RvdR 2.0 is dat de rivierbodemligging van 2025 gehandhaafd wordt en dat verdere erosie voorkomen moet worden⁵. Voor een voldoende stabiele en beheersbare bodemligging van het zomerbed van de Maas wordt voorgesteld om:

- de huidige zomerbedverdiepingen in de Maas in stand te houden, maar geen nieuwe zomerbedverdiepingen uit te voeren.
- voor zowel de gestuwde als de Ge-

meenschappelijke Maas het huidige beleid te implementeren, om materiaal dat vrijkomt bij onderhouds- en gerwerkzaamheden terug te storten en de onderhoudscontracten hierop aan te passen.

- voor de Gemeenschappelijke Maas (aanvullend op uitvoering van het terugstortbeleid) te kiezen voor suppleren van sediment als no-regret maatregel.
- voor het suppleren de benodigde financiële middelen beschikbaar te stellen door deze vrij te maken uit de beleidsreservering RvdR 2.0 op het Deltafonds.

C. Respecteer grenzen aan het gebruik

Verschillende sectoren moeten geactiveerd worden, primair startend vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Dit moet ondersteund worden met een opbouw van instrumenten als stimuleren (voorlichting en subsidies) en regulerende kaders van de overheid (vergunning, toezicht en handhaving). Iedere sector vraagt een specifieke aanpak.

- Hoogwaterveiligheid:
In de Maasvallei is sprake van veel en kleine dijkringen. Met iedere dijk is er minder ruimte voor het stroomgebied van de Maas. Onderzoek naar de toekomstbestendigheid van kleine dijkringen zal onderdeel moeten worden van de verdere beleidsuitwerking van de Maasvallei in RvdR 2.0. Parallel dient ingezet te worden op Meerlaagsveiligheid. Ruimtelijke reservering (binnendijks) in combinatie met innovatieve, tijdelijke planologische invulling is nodig om (naast buitendijkse rivierverruiming) na 2050 voldoende bescherming tegen hoog-

⁵ Besluitennotitie stuurgroep RvdR 2.0, april 2026.

water te bieden.

- Voldoende zoet water:
Samenwerking vindt plaats met een aantal andere programma's, zoals Campagne Watervangers van de waterschappen, Convenant Voldoende Zoetwater Limburg 2026-2050, Droogteagenda Noord-Brabant (tot 2040), Deltaprogramma Zoetwater (2022-2027).
- Wateroverlast zijrivieren:
Samenwerking vindt plaats met een aantal andere programma's, zoals Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL), Hoogwater Aanpak Brabant Oost (Howabo). Het is de inzet vanuit Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie om bouwstenen in het Omgevingsplan van gemeenten op te nemen.

D. De Maas, haar zijrivieren en het internationaal stroomgebied benaderen als één systeem

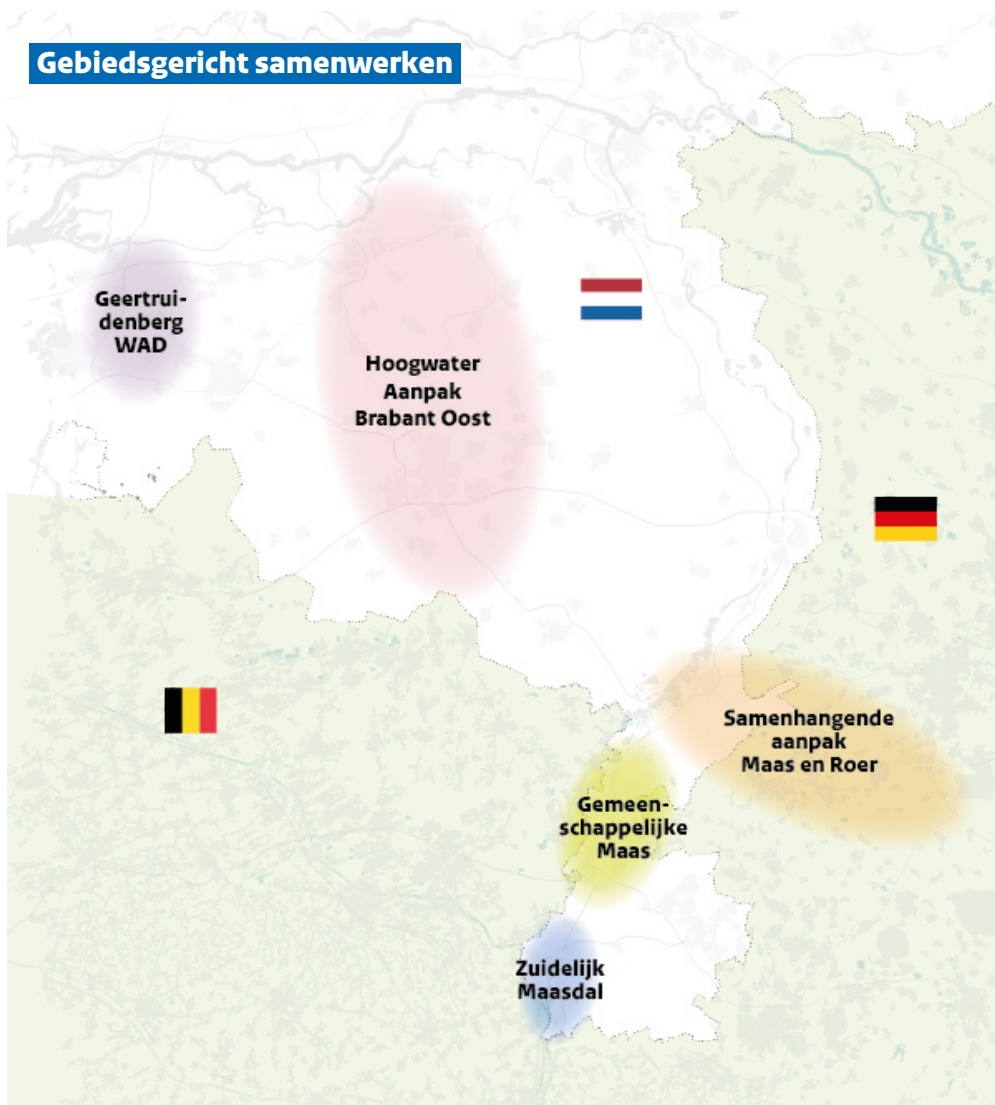
Het hoofd- en regionale watersysteem moeten worden opgevat als één watersysteem waarin steeds de meest effectieve keuze voor maatregelen wordt gemaakt,

rekening houdend met de verdeling van baten en lasten op de korte én lange termijn. Om dit mogelijk te maken, dient er gewerkt te worden aan netwerken tussen beheerders, het organiseren van kennis- en informatie-uitwisseling en het ontwikkelen van gezamenlijk perspectief op het systeem wat op termijn leidt tot samenwerkings- of sturingsafspraken. Dit geldt zowel voor waterveiligheid, maar ook voor wateroverlast en waterbeschikbaarheid.

E. Vergroten slagkracht van integrale gebiedsgerichte uitvoering

Het vergroten van de slagkracht voor de uitvoering van een gebiedsgerichte integrale aanpak vindt plaats door het samenbrengen van kennis en ervaring. Dit wordt onder meer gedaan in vijf lopende gebiedsgerichte aanpakken die hieronder uitgelicht staan. De aanpak in deze gebieden is cruciaal en urgent. Het gaat zowel om het in samenhang aanpakken van meervoudige opgaven als het verbinden van hoofdwatersysteem met achterland/zijrivieren (zie afbeelding pagina 28).

Gebiedsgericht samenwerken

Het betreft de volgende vijf hotspots:

Zuidelijk Maasdal

Een aanpak waarbij riviergebonden, landschappelijke, ruimtelijk-economische ingrepen, KRW-opgaven en nautische veiligheid leiden tot een kostenefficiënt en robuust eindresultaat op langere termijn, met op alle fronten een veilige Maas in het Maasdal.

Gemeenschappelijke Maas

Ontwikkeling van riviernatuur met draagkracht voor alle hiermee verbonden maatschappelijke en economische functies. Het pakket van ecologische systeemmaatregelen wordt in samenhang gebracht met an-

dere actuele opgaven in de regio en verbinding met andere (beleids-)ontwikkelingen, zoals onder andere bodemopgaven uit RvdR 2.0, Natura2000, KRW, VenR Stuwen Maas en de MIRT-verkenning Zuidelijk Maasdal.

Samenhangende aanpak Maas en Roer

In de stroomgebieden Roer en Maas wordt vanuit twee programma's aan de waterveiligheid gewerkt. Vanuit het HWBP Maas ligt er een dijkversterkingsopgave langs de Maas en gedeeltelijk langs de Roer en de Hambeek. Vanuit het programma WRL ligt de opdracht om een plan te maken voor

het stroomgebied van de Roer. Gelet op de samenhang en onderlinge afhankelijkheid tussen beide trajecten is een gezamenlijke kwartiermakersfase doorlopen om tot een gezamenlijke aanpak te komen. In deze fase is gewerkt aan een eerste gedeeld waterbeeld, een onderzoeksagenda en een advies voor de inrichting van een gezamenlijke verkenningsfase. De volgende stap in de samenwerking is een pré-verkenning Maas-Roer. Daar wordt op dit moment aan gewerkt.

Hoogwater Aanpak Brabant Oost (Howabo)

Als het waterpeil in de Maas al hoog staat, én veel water via de Aa en de Dommel richting 's-Hertogenbosch stroomt, kan het voorkomen dat dit water niet meer kan uitstromen in de Maas. Dan overstroomt de Aa en de Dommel, van 's-Hertogenbosch tot mogelijk zelfs aan Boxtel. Er zijn al eerder om deze reden maatregelen uitgevoerd in de omgeving van 's-Hertogenbosch (regionale waterbergingen). Deze zijn goed voor het tijdelijk bergen van 14 miljoen kuub (m³) water. Maar door klimaatverandering is dit niet meer voldoende. In geval van extreem hoogwater in de Aa en de Dommel is nog eens plek nodig voor minimaal 36 miljoen kuub (m³) water.

Geertruidenberg: Wilhelminakanaal, Amertak, Donge (WAD)

In het gebied rond het Wilhelminakanaal, de Amertak en de Donge is een waterveiligheidsopgave die verder gaat dan alleen dijkversterking. Deze dijken liggen in de gemeenten Geertruidenberg, Drimmelen en Oosterhout. Waterschap Brabantse

Delta werkt met partners in het project WAD om een bredere benadering te vinden, waarbij rekening wordt gehouden met andere maatschappelijke doelen, zoals woningbouw, mobiliteit, energietransitie en natuurontwikkeling. Het project richt zich op een systeemafweging en ontwerpend onderzoek naar een ruimtelijk perspectief voor het gebied.

Governance en financiering

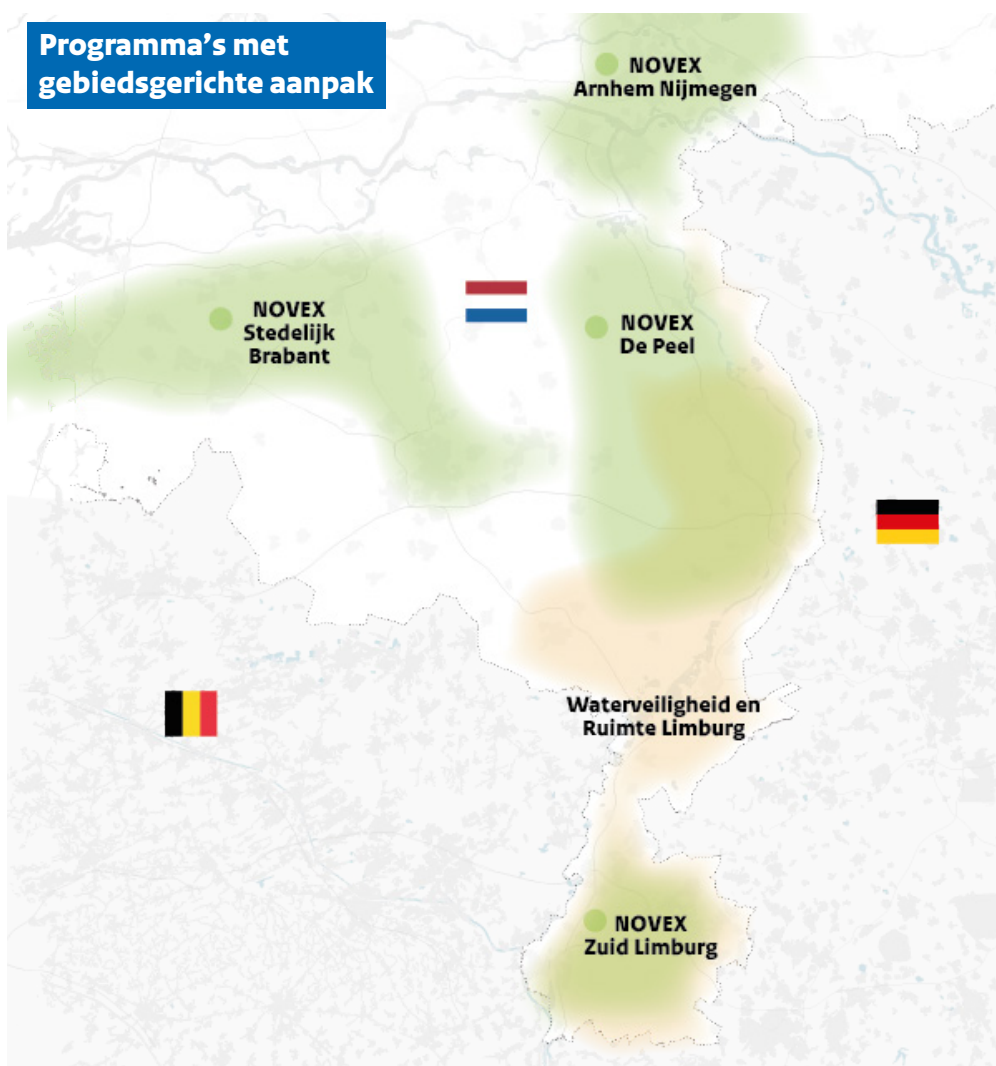
Voor het versterken van een samenhangende en effectieve aanpak tussen thema's en gebieden wordt een ontwikkeltraject voorzien dat ook aanpassingen in de governance en werkwijze vergt. Hoofdwatersysteem, zijrivieren en regionale watersysteem moeten meer als een geheel worden gezien in samenhang met ruimtelijke inrichting en landgebruik. In Zuid-Nederland zijn klimaatadaptatie en ruimtelijke ontwikkeling nog sterk vanuit sectorale opgaven georganiseerd (Deltaplan Hoge Zandgronden, Kaderrichtlijn Water, Schone Maaswaterketen, Regionale Energie Strategieën, Deltaprogramma Maas, Waterveiligheid en Ruimte Limburg). Deze sectorale organisatie staat voortvarende, gebiedsgerichte, integrale uitvoering in de weg. Hiervoor is een stapsgewijze omschakeling van sectorale naar integrale, gebiedsgerichte governance en financiering nodig. Dit transitieproces zal enkele jaren in beslag nemen. Voor vier Zuid-Nederlandse programma's is hier al een eerste start in gemaakt met een raakvlak-analyse. Ook is in het programma Ruimte voor de Rivier 2.0 een werkspoor geheel gewijd aan het vergroten van de slagkracht in de integrale, gebiedsgerichte uitvoering.

Verankering en doorwerking

Om de voorkeursstrategie daadwerkelijk richtinggevend te laten zijn voor de verdere uitwerking van beleid en uitvoering van projecten en maatregelen, is gezamenlijke verankering door verschillende partners op diverse plekken cruciaal.

De borging van de VKS Maas 2027 vindt via het Nationaal Deltaprogramma plaats in het Nationaal Waterprogramma, de Nota Ruimte en het Natuurplan. Vanuit deze verankering vindt doorwerking plaats naar regionale planfiguren en samenwerkingsverbanden. In de herijkte Voorkeursstrategie wordt in vijf hotspots gewerkt aan een integrale, gebiedsgerichte uitvoering.

Een vergelijkbare aanpak komt ook naar voren bij NOVEX en WRL. Op onderstaande kaart zijn deze gebieden weergegeven, omdat de gebiedsgerichte aanpak op regionale schaal sneller leidt tot resultaten door logische, natuurlijke begrenzing van gebieden. Partijen vinden elkaar hier sneller. Dit wordt gezien als een goed werkmodel voor de toekomst.

Zicht op de nieuwe zelfsluitende waterkering bij Steyl

DELTAPROGRAMMA MAAS

VOORKEURSSTRATEGIE MAAS 2027

Deze voorkeursstrategie geeft een doorkijk tot het jaar 2100 en bevat richtinggevende uitspraken voor een robuust stroomgebied dat flexibel en veerkrachtig genoeg is om klimaatverandering en extreme weersomstandigheden met te veel of te weinig water zo goed mogelijk op te vangen.

De gevolgte aanpak en onderbouwing van de strategie zijn opgenomen in een uitgebreid synthesesrapport dat is vastgesteld in de Stuurgroep Deltaprogramma Maas. Het synthesesrapport Maas is bijlage B8 bij het Nationaal Deltaprogramma 2027, te downloaden op de website van het Nationaal Deltaprogramma (www.deltaprogramma.nl).

DELTAPROGRAMMA MAAS

Binnen het Deltaprogramma Maas werken overheden samen aan een veilig, klimaatbestendig en economisch vitaal Maasgebied. In 2010 werd de Stuurgroep Deltaprogramma Maas (SDM) opgericht. In de SDM nemen bestuurders van de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) samen met Rijkswaterstaat, drie provincies, vier waterschappen en vijf Maasgemeenten besluiten over beleidsontwikkeling en projecten. Het Deltaprogramma Maas is onderdeel van het Nationaal Deltaprogramma.

Contact

info@deltaprogrammamaas.nl
www.deltaprogramma.nl/maas

Beeld: Deltaprogramma Maas, tenzij anders vermeld.